

УДК 334.35

Н. Д. Бабяк

кандидат економічних наук, доцент

І. А. Білоцька

асистент

Ю. В. Старушик

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ КОМПЛАЄНС: ОСНОВНІ ЗАСАДИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ У ВІТЧИЗНЯНИЙ КОРПОРАТИВНИЙ СЕКТОР

У статті висвітлено роль приватного сектору в подоланні корупції. Виходячи з результатів проведеного аналізу, доведено необхідність застосування в українській практиці системи комплаєнс як важливого превентивного методу протидії корупції на корпоративному рівні. Запропоновано законодавчо регламентувати використання комплаєнс-практики в межах національного бізнес-середовища.

Ключові слова: закони, нормативні акти, комплаєнс-практика, подолання корупції, корупційні ризики, стандарти відповідності.

I. Вступ

Суворе дотримання програми корпоративного регулювання, що створюється для запобігання таким нелегальним діям, як хабарництво, змова, відмивання грошей та шахрайство серед працівників компанії, на перший погляд здається доволі простим завданням. У реальних умовах все набагато складніше. Сучасні мультинаціональні компанії мають тисячі працівників, велику кількість бізнес-партнерів та зовнішніх операцій по всьому світу, у тому числі нові ринки, де правила державної та комерційної діяльності дуже відрізняються від тих, що встановлені на українському ринку.

Як показує досвід провідних західних країн, усунення руйнівних наслідків фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. неможливо здійснити без активного використання інструментів комплаєнсу, що сприяє проведенню ефективної антикорупційної політики підприємств.

Актуальність зарубіжного законодавства й норм комплаєнс для українських організацій зумовлена, насамперед, тим, що ці положення забезпечують систему вимог іноземних осіб з бізнес-спільноти та службовців державних органів іноземних держав до своїх контрагентів. Згідно із цими вимогами здійснюється ретельна перевірка всіх організацій та осіб, які відповідно до договорів

проводять діяльність на користь іноземної компанії (суб'єкта зазначених законів).

Наразі маємо ситуацію, коли механізм отримання преференцій вмонтований у систему державного управління за допомогою корпорацій, інтереси яких забезпечуються в інститутах державного управління, Парламенту, Прокуратури. За таких умов важливого значення набуває впровадження практики комплаєнс як превентивної системи методів боротьби з корупцією.

II. Постановка завдання

Мета статті – висвітлити існуючі в Україні та світі ініціативи з протидії корупції у сфері корпоративного управління, проаналізувати антикорупційні практики українських компаній, а також запропонувати рекомендації щодо антикорупційних зусиль в українському корпоративному секторі в партнерстві з громадськими й донорськими організаціями.

III. Результати

У публікації надано рекомендації для приватного сектору з метою розробки відповідних заходів боротьби з корупцією. Відмічено тенденцію щодо об'єднання зусиль донорів, бізнесу, неурядових організацій та засобів масової інформації у подоланні корупційних проявів, що може стати підґрунтям для поєднання ресурсів та створення колективних механізмів антикорупційного протистояння.

Незважаючи на те, що комплаєнс як об'єкт дослідження для фахівців країн пострадянського простору – відносно нова тема,

є чимало науковців, роботи яких присвячені цій проблематиці. Серед українських авторів варто відзначити таких, як: Т. Березяню [8], А. Данилюк, А. Зінченко, Д. Каба [4], Д. Ляпін, І. Пальцун [2], М. Саприкіна, А. Цюцяк, І. Цюцяк [6]. Дослідженню питань упровадження та ефективного функціонування системи комплаєнсу в Росії присвячені публікації Ю. Бондаренко [1], О. Пустовалової [3], М. Шалімової [7], Ю. Трунцевського і П. Раменської [5]. Вагомі напрацювання, які допоможуть підприємствам виконати стандарти та елементи контролю ефективної комплаєнс-програми, запропоновані в дослідженнях міжнародної юридичної компанії "Бейкер і Маккензі" [12], громадської організації Transparency International USA [10], а також української неурядової організації – Центр "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності" [4].

За результатами Індексу сприйняття корупції 2014 р. від Transparency International, Україна так і не пододала межу "корупційної ганьби", отримавши лише один додатковий бал порівняно з 2013 р., вона все ще залишається серед тотально корумпованих держав (142-ге місце зі 175 позицій). Такі невтішні результати, на думку міжнародної антикорупційної спільноти, спричинені малопомітним поступом у викритті корупційних схем, отриманих у спадок від усіх правлячих режимів часів незалежності України. Крім того, у 2014 р., згідно з результатами доповіді Групи світового банку, Україна посіла 112-ту позицію в рейтингу Doing Business, що вказує на позицію країни в сукупному рейтингу сприятливості ведення бізнесу (щодо 189 інших країн) [10].

Згідно з даними Державної служби статистики, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2014 р. зменшився майже на 20%. Працювати в нашій державі стало складніше через те, що політичні та бізнес-інтереси в Україні збігаються. Для вкладення капіталу в економіку України іноземним інвесторам потрібний стимул, а на сьогодні основним фактором інвестування в підприємства будь-якої галузі у світі є їх науково-технічний потенціал. Україна перебуває на світовому ринку високотехнологічної продукції на позиціях аутсайдера, оскільки не належить до жодної з провідних груп постачальників високотехнологічної продукції та не має достатньо розвинутого внутрішнього механізму ринкового й державного регулювання цього ринку [11].

Transparency International, Світовий банк та інші організації провідних країн визначають корупцію як зловживання довіреною влади заради особистої вигоди. Найчастіше термін "корупція" застосовують щодо бюрократичного апарату й політичної еліти. Останнім часом спостерігається тенденція зако-

нодавчого поширення поняття корупції не тільки на відносини всередині системи державного управління, а й на відносини з основними групами стейкхолдерів [10].

На сьогодні українське законодавство спрямоване більше на протидію корупції серед державних службовців і не містить норм щодо обов'язкового впровадження бізнес-компаніями антикорупційної політики, у тому числі в інших країнах. Керівництво підприємств недостатньо обізнане про ініціативи донорських і неурядових організацій у питаннях протидії корупції, а самі донори й громадські організації не часто залучають бізнес до участі у своїх проектах.

Для України впровадження антикорупційних заходів на підприємстві – відносно нова практика. Тоді як у світовій діяльності, особливо в таких розвинутих країнах, як США і Великобританія, систему комплаєнсу використовують досить давно, вона охоплює такі важливі сфери, як протидія відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом, і фінансуванню тероризму; робота з конфліктами інтересів; взаємодія з контрольними органами; розробка нормативних документів і процедур, спрямованих на відповідність діяльності компанії законодавству, що регулює її роботу; захист інформаційних потоків; регулювання діяльності компанії та її співробітників у процесі надання послуг на фондовому ринку, встановлення етичних норм поведінки співробітників, протидія шахрайству й корупції тощо.

У США, країнах Західної Європи, ПАР уже існують професійні асоціації комплаєнс-менеджерів. У Товаристві корпоративного комплаєнсу та етики (Society of Corporate Compliance and Ethics (SCCE)) і його дочірній організації – Асоціації комплаєнсу охорони здоров'я – налічується 9400 членів у понад 30 країнах, і ця кількість швидко збільшується. Налагоджено зв'язок з більше ніж 50 000 учасниками з 50 країн (використовують соціальні мережі SCCEnet, Twitter, Facebook, LinkedIn, YouTube). Організація економічного співробітництва та розвитку має коаліцію з 38 країн, які підтримують упровадження комплаєнсу та етичних програм.

Термін "комплаєнс" увійшов до офіційної термінології нещодавно, з моменту прийняття в США Закону Сарбейнса-Окслі (2002 р.), який максимально посилив вимоги до регулювання ринку цінних паперів і фінансової звітності з метою недопущення корпоративних скандалів, у тому числі корупційного характеру. Однак під цим поняттям розуміють усі дії, які суб'єкти господарювання зобов'язані здійснювати відповідно до вимог усього спектра чинного законодавства. Більшість словників визначає комплаєнс як втілення в життя чужих очікувань. У цьому кон-

тексті правила, закони й законодавчі норми, етичні цінності, мораль і принципи можуть бути згруповані разом як набір очікувань. Основна мета – мінімізація правових і репутаційних ризиків, що виникають унаслідок порушення професійних і етичних стандартів. Для того, щоб глобальні комплаєнс-програми та комплаєнс-документи виконували свою функцію, вони повинні бути приведені у відповідність з антикорупційним та іншим законодавством відповідної юрисдикції.

Боротьба з корупцією, відповідно до світової практики, традиційно концентрується у двох важливих сферах: державного управління та бізнесу (суб'єктів господарювання приватного та публічного права). Подолання корупції забезпечується, насамперед, нормативно-правовим регулюванням як національного, так і міжнародного рівня. Варто звернути увагу на основні нормативно-правові акти, які регулюють принципи антикорупційного комплаєнс в міжнародній практиці:

а) Закон США про корупцію в зовнішньоекономічній діяльності (Foreign Corrupt Practices Act (FCPA)) було прийнято в 1977 р.

Зі скандалу з компанією Lockheed (компанія давала хабарі високопоставленим державним службовцям у багатьох країнах на суму 22 млн дол. США для отримання вигідних контрактів) розпочато тотальну боротьбу з корупцією, у тому числі серію розслідувань Комісії США з цінних паперів і бірж, коли понад 400 американських компаній визнали виділення незаконних платежів у розмірі 300 млн дол. США іноземним державним службовцям, політикам і політичним партіям. Це зумовило появу Закону США про корупцію у зовнішньоекономічній діяльності. Цей Закон застосовують щодо фізичних і юридичних осіб, які вчинили корупційні дії на території США; юридичних осіб та їх дочірніх компаній, які здійснюють діяльність поза межами території США, якщо акції таких компаній розміщені на фондовій біржі США або якщо вони здійснюють незаконну виплату посадовій особі США;

б) Закон Великої Британії про хабарництво (UK Bribery Act), 2010 р.

Цим законом передбачено відповідальність за надання або пропозицію хабара,

підкуп державних службовців іноземних держав; нездатність компанії запобігти хабарництву. Дія закону поширюється на компанії, які ведуть бізнес через представництва або дочірні компанії у Великій Британії; мають активи у Великій Британії; укладають договори на території цієї держави або договори, що мають відносини з Великою Британією; здійснюють іншу діяльність, що має прив'язку до території Великої Британії. Порушенням закону визнають не тільки корупційні дії щодо державних службовців, а також такі дії у відносинах між приватними організаціями. Таким чином, дія Закону Великої Британії про хабарництво є значно ширшою, порівняно з американським FCPA, у якому йдеться лише про підкуп державних службовців. Відповідно до UK Bribery Act, кожна компанія зобов'язана: 1) упроваджувати "антикорупційні процедури"; 2) сформулювати "етичний стандарт непримиренного ставлення співробітників компанії до хабарів" з боку керівництва компанії, періодично оцінювати "толерантність своїх контрагентів до хабарництва"; 3) проводити регулярний моніторинг для виявлення корупційних дій своїх співробітників.

Після прийняття в США закону Додда-Франка про реформу регулювання фінансової системи та захисту споживачів (Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act) збільшилася кількість повідомлень до компетентних органів про злочини корупційної спрямованості. Згідно з інформацією, опублікованою Комісією з цінних паперів і бірж США (SEC) у листопаді 2012 р., через рік після введення в дію цього закону (який передбачає для осіб з будь-яких країн грошову винагороду в обмін на інформацію про порушення законодавства про цінні папери) було отримано 110 повідомлень про порушення Закону США про корупцію за кордоном (FCPA).

Згідно з дослідженням "Бейкер і Маккензі", компанії деяких галузей більш схильні до порушення антикорупційного законодавства порівняно з іншими. Зокрема, розподіл суми сплачених штрафів за цією категорією, починаючи з 1977 р., подано в табл. 1 [12].

Таблиця 1

Розподіл суми сплачених штрафів за галузями

Галузь	Сума сплачених штрафів, млн дол. США
Енергетика	2030,00
Консалтинг	846,76
Оборона та авіакосмічна промисловість	443,29
Промисловість	225,8
Телекомунікації	218,14
Інфраструктура	144,34
Охорона здоров'я та фармацевтика	84,62
Сільське господарство	50,83

Прийняття FCPA призвело до відкриття понад 200 справ у 80 країнах, у табл. 2 на-

ведено інформацію щодо найрезонансніших з них.

Таблиця 2

10 найбільших штрафних виплат за FCPA

№	Компанія	Галузь	Штрафна виплата, млн дол. США	Рік
1	Siemens	Електроніка	800	2008
2	KBR/Hulliburton	Енергетика	579	2009
3	BAE	Аерокосмічна	400	2010
4	Alcoa	Металургічна	384	2014
5	ENI S. p. A.	Енергетика	365	2010
6	Technip	Енергетика	338	2010
7	JFC Corporation	Енергетика	219	2011
8	Daimler	Автомобільна	185	2010
9	Weatherford	Енергетика	152	2013
10	Alcatel-Lucent	Телекомунікації	137	2010

За словами керівництва компанії “Сіменс”, на виплати хабарів посадовим особам у країнах СНД, Африки та Близького Сходу співробітниками було витрачено за 7 років близько 556 млн дол. США. У результаті загалом компанія була змушена витратити на виплату штрафів близько 2 млрд дол. США.

Скандал навколо держзакупівель автомобілів “Мерседес” розгорнувся в кінці березня 2010 р., коли Мін’юст США звинуватив концерн Daimler AG в підкупі чиновників у 22 країнах світу. За даними американських правоохоронних органів, у 2000–2005 рр. тільки в РФ концерн витратив на хабарі чиновникам близько 3 млн євро. Суд округу Колумбія оштрафував російське представництво Daimler AG на 2,736 млн дол. США за порушення американського антикорупційного законодавства. Що стосується концерну Daimler, то йому вдалося уникнути подальшого розголосу ще в 2010 р., після того як німці виплатили американській владі штраф 185 млн дол. США. Винними у створенні корупційних схем були визнані топ-менеджери, у компетенції яких перебували питання збуту за кордоном.

Розглядаючи компанії США, дії яких підпадали під визначення корупції, не можна не згадати компанію “Енрон”, керівництво якої впровадило складну систему приховування даних від акціонерів та інвесторів для викривлення справжньої фінансової ситуації. Підприємство було створено юридичними особами, переважно офшорними компаніями, куди спрямовувалися збитки, що дало змогу створити хибну думку щодо покращення його фінансових показників. У грудні 2001 р. корпорація оголосила про банкрутство. Кримінальне розслідування виявило, що розробкою шахрайських схем займалася аудиторська компанія “Артур Андерсен”. У результаті відбувся крах обох компаній (“Енрон” та “Артур Андерсен”), до відповідальності було притягнуто вище керівництво підприємства, 4500 працівників втратили роботу, пенсійний фонд компанії для працівників

припинив існування; інвестори за короткий строк втратили близько 60 млрд дол. США.

Щодо українських підприємств, то прикладом може слугувати ДП МА “Бориспіль”. Згідно з внутрішнім аудитом 2014 р., було виявлено, що за попередні п’ять років аеропорт зусиллями його керівників втратив значні суми внаслідок корупції та фінансових зловживань. Одним з багатьох зловживань керівництва державного підприємства стало заниження у фінансовій звітності розміру заборгованості за кредитом Японського банку міжнародного співробітництва на суму 780 млн грн. Як наслідок, при загальному розмірі інвестицій за останні 6 років у 596 млн дол. США аеропорт зазнав збитків на кінець 2014 р. 102 млн дол. США.

Наприкінці 2011 р. Центром “Розвиток корпоративної соціальної відповідальності” у межах проекту “Об’єднуємося заради реформ”, що фінансує Агентство з міжнародного розвитку США (USAID), у партнерстві з українською мережею Глобального договору ООН провів дослідження, метою якого було виявлення ролі бізнесу, державних органів, донорів та неурядових організацій у протидії корупції [4].

У дослідженні привертає увагу низький рівень готовності українських компаній зайняти активну позицію в боротьбі з корупцією. Зокрема, майже половина опитаних українських підприємств не має чіткої позиції щодо питань корпоративних антикорупційних політик; фактично кожне третє підприємство не готове віддати 3–5% свого прибутку на ефективну боротьбу з корупцією (незважаючи на те, що, за свідченнями експертів, втрачені суми через корупцію досягають 4–10% обороту компанії); і тільки кожне четверте підприємство готове спрямувати таку частку на ефективну протидію корупції.

На думку більшості компаній-респондентів (36 з 56), дотримання українського та міжнародного антикорупційного законодавства покращує імідж підприємств серед інвесторів та акціонерів і допомагає залучити капітал (здебільшого український) на кращих умовах. Лише 6 представників з 56 вважають,

що це допоможе підприємству залучати й іноземні інвестиції. Представники 10 з 56 компаній зазначили, що дотримання такого законодавства допоможе стати привабливішими для міжнародних бізнес-партнерів.

Дослідження показало, що половина респондентів (28 з 56) проводить перевірку своїх постачальників на предмет ризиків корупції, 20 з 56 респондентів здійснюють моніторинг об'єктів придбання та злиття, 16 з 56 контролюють співробітників вищого рангу, рідше – перевіряють клієнтів і співробітників середнього та нижчого рангу.

Компанії все частіше стикаються з корупційними проявами, особливо у відносинах між бізнесом і державними органами, незалежно від розміру. Деякі з опитаних зазначили, що українські підприємства швидше намагаються пристосуватися до існуючої ситуації, а не протистояти їй. Тим не менше, під впливом вищезазначених українських та міжнародних тенденцій 48 респондентів назвали антикорупційні заходи як один із важливих пріоритетів діяльності.

Результати експертного дослідження довели, що здебільшого іноземні компанії розробляють і впроваджують систему комплаєнс. Наприклад, корпорація "Сіменс" при перевірці партнерів (у тому числі щодо надання благодійної або спонсорської допомоги) інколи залучає незалежних експертів. Крім того, для персоналу проводять тренінги з питань етики і протидії корупції. Існує служба "розкажіть нам" (tellus), до якої може звернутися зі скаргами або пропозиціями будь-яка особа. У практиці Japan Tobacco International (JTI) кожен контракт підлягає оцінюванню юристів, відділу фінансів, після узгодження яких він подається на підпис. Існують спеціальні процедури, спрямовані на запобігання відмиванню грошей, як і правила вартості подарунків.

Не маючи повноцінної системи комплаєнсу, половина представників компаній-респондентів (28 з 56) заявила, що антикорупційні принципи прописані в кодексі етики підприємства. Для 12 з 56 компаній антикорупційна політика теж існує, хоч і не прописана формально. Лише 9 з 56 підприємств мають формальну антикорупційну політику, у 7 з 56 респондентів вона взагалі відсутня – деякі пояснили це тим, що в умовах тісного взаємозв'язку бізнесу та влади в Україні подібні заходи просто приречені. На запитання "Кому компанія повинна доповідати про підозру в хабарництві" половина підприємств (28 з 56) відповіла, що коаліції бізнес-організацій, майже третина (16 з 56) – ЗМІ. Така відповідь свідчить про рівень недовіри в можливості й бажанні протидіяти корупції органами влади нашої країни.

Побудова системи комплаєнс донедавна не була пріоритетом для більшості українських компаній. Це не дивно, оскільки чинне законодавство не встановлювало чіткого

обов'язку щодо впровадження подібної практики. Однак, 2014 р. позначився змінами в антикорупційній діяльності, зокрема прийняттям таких Законів: "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки" від 14.10.2014 р. № 1699-VII, "Про запобігання корупції" від 14.10.2014 р. № 1700-VII, "Про Національне антикорупційне бюро України" від 14.10.2014 р. № 1698-VII. Наразі розроблено проект закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах", який серед інших завдань повинен забезпечити вдосконалення механізмів запобігання та протидії корупції в корпоративному секторі.

Одним з основних засобів запобігання корупції серед підприємств України є нормативні документи (переважно кодекси етики), а також антикорупційні та етичні правила, яких треба дотримуватися працівникам, постачальникам, партнерам компанії. Наприклад, ПАТ "АрселорМіттал Україна" має власне Положення про боротьбу з корупцією, порушення якого може призвести до дисциплінарної або кримінальної відповідальності. Акціонерне товариство проводить обов'язкові антикорупційні тренінги для працівників (керівники вищої ланки, працівники відділу закупівель, фінансів). Подібні документи має і АТ "Оболонь". Корпорація "Інтерпайп" особливу увагу приділяє роботі з постачальниками. У разі виникнення проблем вони вносяться до бази компанії і з ними на 2 роки припиняється співробітництво. Також це підприємство періодично обмінюється інформацією про недобросовісних постачальників з іншими великими холдингами України.

Дієвим засобом боротьби з корупцією може стати членство в національних і міжнародних об'єднаннях і асоціаціях. У цьому напрямі варто звернути увагу на семінари "Антикорупційний комплаєнс" (нове антикорупційне законодавство в бізнесі), які були проведені протягом 2014–2015 рр. у Дніпропетровську, Одесі, Харкові і Києві. Організатором цих заходів стала Професійна асоціація корпоративного управління (ПАКУ) за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва (CIPE), Американської торгової палати (Am Cham) і регіональних бізнес-асоціацій. Крім того, ПАКУ вже підготувала першу групу тренерів у напрямі антикорупційного комплаєнсу, основним завданням яких є надання методичної підтримки представникам громадських організацій, професійних асоціацій, торгово-промислових палат, освітніх і консультативних організацій, що ведуть (або планують) освітню та консультативну діяльність у сфері боротьби з корупцією в бізнесі.

Отже, українським підприємствам потрібно серйозно замислитися над впровадженням комплаєнс-процедур у бізнес-про-

цеси. Загальновідомо, що в корпоративному секторі досі існує велика кількість різноманітних та відносно легальних засобів отримання неоподаткованого доходу в умовах вільної ринкової економіки. Це зокрема:

- отримання доходу за преференційними акціями;
- укладення угод кептивними страховими компаніями холдингових міксів або дочками-резидентами потужних іноземних страховиків;
- механізми гарантії та позички;
- обмін цінними паперами;
- використання колективних рахунків, зон вільної торгівлі, сумісних підприємств – з метою виходу з національної території оподаткування;
- борговий своп;
- фіктивне банкрутство;
- методи злиття та поглинання із заниженою або завищеною ліквідністю;
- реструктуризація;
- злиття або короткострокове наповнення активів;
- використання позабалансових відділень фінансових установ;
- відверте використання європейських міксерних схем із залученням проміжних холдингів;
- створення дочірніх компаній транзитного типу;
- трансферпрайсінг, серфінг;
- обмінні угоди тощо [8].

Поділяючи думку більшості експертів, вважаємо, що органам державної влади, перш за все, потрібно:

- реформувати й створити дійсно незалежну судову систему, МВС, прокуратуру, СБУ та митницю;
- запровадити механізми контролю за витратами державних службовців та посилити відповідальність за здійснення корупційних дій (необхідне запровадження цього механізму одночасно з іншим – підвищення заробітної платні державним службовцям і заміни бюрократичного апарату);
- зменшити чисельність необхідних документів дозвільного характеру (ліцензії, дозволи тощо);
- налагодити конструктивний діалог із бізнес-середовищем;
- створити максимально прозорий процес державних закупівель на середньострокове планування, щоб представники бізнесу мали змогу заздалегідь готуватися до державних замовлень;
- запровадити електронне управління для суттєвого зменшення витрат та корупційних ризиків;
- здійснювати постійний обмін досвідом з урядовими організаціями інших країн (наприклад, Естонії, Грузії).

Водночас приватному сектору необхідно:

- розробити й запровадити антикорупційну політику, корпоративну культуру та програми протидії шахрайству;
- брати активну участь у впровадженні ініціатив бізнес-асоціацій щодо протидії корупції;
- створювати галузеві асоціації для забезпечення максимальної прозорості процесу закупівель;
- забезпечити навчання персоналу для подолання правового нігілізму й підвищення правової культури працівників підприємства.

Ризики притягнення компанії до відповідальності за порушення антикорупційного законодавства можна нівелювати шляхом документування всіх платежів на користь державних службовців і чіткого відображення цих операцій у документах фінансової звітності [4].

IV. Висновки

Беззаперечно, застосування комплаєнс в українській практиці повинно стати першочерговим завданням для підприємств, але наразі маємо недостатній рівень досліджень причин і механізмів корупційних дій, стимулів фінансово-економічної корупції в Україні, а також ролі держави в протидії її різноманітним проявам.

Необхідно розуміти, що оскільки компанії є одночасно і об'єктами, і суб'єктами корупції, вкрай важливим є залучення приватного сектору та бізнес-асоціацій до розробки антикорупційних проектів, разом з тим залишаючи першочергову роль у цьому процесі державі.

Таким чином, запровадження комплаєнс-політики – це не єдиний, але обов'язковий крок до підвищення прозорості прийняття рішень, забезпечення дотримання стандартів діяльності підприємств на високому рівні та запобігання виникненню проявів зловживань.

Список використаної літератури

1. Бондаренко Ю. Эффективное управление compliance-рисками: системный подход и критический анализ / Ю. Бондаренко // Корпоративный юрист. – 2008. – № 6. – С. 31–32.
2. Пальцун І. М. Compliance-політика як складова корпоративної культури підприємства / І. М. Пальцун // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – № 35. – С. 134–141.
3. Пустовалова Е. Эффективный комплаєнс для успешного бизнеса / Е. Пустовалова // Ремедиум. – 2012. – № 4. – С. 8–11.
4. Саприкіна М. Боротьба з корупцією. Роль бізнесу в Україні / М. Саприкіна, А. Зінченко, Д. Ляпін, А. Данилюк, Д. Каба // Аналітична довідка – Київ : Фарбований лист, 2011. – С. 51.

5. Трунцевский Ю. В. Корпоративный комплаенс как альтернатива законов, нормативов и правил / Ю. В. Трунцевский, П. Ю. Раменская // Международное публичное и частное право : научный журнал. – 2013. – № 2. – С. 39–42.
6. Цюцяк А. Л. Впровадження системи комплаенс-контролю у вітчизняну систему незалежного фінансового контролю та аудиту / А. Л. Цюцяк, І. Л. Цюцяк // Економіка. – 2011. – № 3. – С. 200–206.
7. Шалимова М. А. Управление комплаенсом: построение взаимодействия подразделений / М. А. Шалимова // Внутренний контроль в кредитной организации. – 2011. – № 1. – С. 33–36.
8. Березянюк Т. В. Актуалізація системи контролю та керівництва в корпоративному секторі [Електронний ресурс] / Т. В. Березянюк // Державне управління: удосконалення та розвиток : електронне наукове фахове видання / Інститут законодавства Верховної Ради України, 2009. – № 3. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=33>.
9. Офіційний сайт DoingBusiness [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/>.
10. Офіційний сайт Transparency International Ukraine [Електронний ресурс] // Transparency International Ukraine, 2012–2015. – Режим доступу: <http://www.ti-ukraine.org.ua/>.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Київ : Держстат України, 1998–2015. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Офіційний сайт Baker&McKenzie [Електронний ресурс]. – Київ : Baker&McKenzie, 2015. – Режим доступу: <http://www.bakermckenzie.com/Ukraine/>.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2015.

Бабяк Н. Д., Билоцька І. А., Старушик Ю. В. Антикоррупційний комплаенс: основні принципи і перспективи впровадження в український корпоративний сектор

В статті досліджено роль частного сектора в преодолении коррумпції. Исходя из результатов проведенного анализа, доказана необходимость применения в украинской практике системы комплаенс как важного превентивного метода противодействия экономической коррумпции на корпоративном уровне. Предложено на законодательном уровне регламентировать реализацию комплаенс-практики в рамках национальной бизнес-среды.

Ключевые слова: *законы, нормативные акты, комплаенс-практика, преодоление коррумпции, коррупционные риски, стандарты соответствия.*

Babiak N., Bilotska I., Starushyk Y. Anticorruption Compliance: Basic Principles and Prospects for implementation in the Domestic Corporate Sector

The present article deals with the necessity to overcome the corruption in the corporate sector. This issue needs to be solved immediately in Ukraine (under the results of the 2014 Corruption Perception Index by Transparency International the state received only one additional point compared to the previous year and remained one of the totally corrupt countries (142 out of 175 positions)).

The authors focus on the gaps in the legislation as for inappropriate regulatory framework on combating corruption in the corporate sector. It is worth to follow the practice of implementing anti-corruption measures in developed countries where the compliance system covers such important areas as combating money laundering; dealing with the conflicts of interest; interaction with regulatory authorities; development of regulations and procedures aimed at the company's compliance; protection of information flows; regulation of the company and its employees in the process of providing services in the stock market; the establishment of the employees' ethical code of conduct, combating fraud and corruption, and so on.

The experts' recommendations for the private sector to develop appropriate measures to combat corruption are provided. The paper examines the tendency to mix the efforts of donors, businesses, non-governmental organizations and media in the fight against corruption which will create collective anti-corruption mechanisms.

The definition of the term "compliance" and a list of key government regulations of anti-corruption compliance in international practice (The Foreign Corrupt Practices Act, The UK Bribery Act, The Dodd – Frank Act) are defined.

The list of companies that have made the greatest penalty payments for violations of anti-corruption legislation is considered.

A set of priority measures to implement both public authorities and representatives of the corporate sector is proposed in the article. It is stressed that since companies are both objects and subjects of corruption the involvement of the private sector and business associations to develop anti-corruption projects is important. Meanwhile, the state should play the primary role in this process.

Key words: *laws, regulations, compliance practice, fighting corruption, corruption risks, business standards.*